

SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010. Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 3. septembrī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Anita Rodiņa, tiesneši Veronika Krūmiņa un Mārtiņš Mits,

kolēģijas sēdē izskatījusi [..] un [..] (turpmāk arī – Pieteikuma iesniedzēji) pieteikumu par lietas ierosināšanu (ieteikums Nr. 147/2025),

konstatēja:

1. Pieteikumā lūgts:

1.1. atzīt Valsts aizsardzības dienesta likuma 2. panta pirmo daļu, 3. panta otro daļu un 25. panta pirmo daļu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 99. panta pirmajam teikumam;

1.2. attiecībā uz [..] atzīt apstrīdētās normas par neatbilstošām arī Satversmes 91. pantam.

2. Valsts aizsardzības dienesta likuma 2. panta pirmā daļa nosaka: valsts aizsardzības dienests ir valsts dienesta veids, kurš ietver valsts aizsardzības militāro dienestu, kā arī valsts aizsardzības civilo dienestu jeb alternatīvo dienestu.

Minētā likuma 3. panta otrā daļa paredz, ka valsts aizsardzības dienestam pakļautajām personām, kuras savu domu, apziņas vai reliģiskās pārliecības dēļ nevar pildīt valsts aizsardzības militāro dienestu, to var aizstāt ar alternatīvo

dienestu šajā likumā noteiktajā kārtībā. Alternatīvo dienestu pilda 11 mēnešus Aizsardzības ministrijas padotībā esošajās iestādēs.

Savukārt šā likuma 25. panta pirmā daļa paredz, ka alternatīvā dienesta veicēju, beidzoties valsts aizsardzības dienesta termiņam, Aizsardzības ministrija atvaļina Nacionālo bruņoto spēku rezervē un ieskaita rezervistos.

3. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic, ka konstitucionālo sūdzību var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka tai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt šā panta sestās daļas 1. punkts prasa minēto uzskatu pamatot.

Pamattiesību aizskārums parasti pastāv, ja tiesību norma, kuru persona uzskata par neatbilstošu augstāka juridiska spēka normām, tai ir piemērota. Tomēr pamattiesību aizskārums var tikt konstatēts arī gadījumos, kad apstrīdētā norma personai nav piemērota, bet pastāv tāds apstākļu kopums, kas ļauj Satversmes tiesai pārliecināties par aizskāruma esību (*piemēram, Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 21.1. punkts*).

3.1. Pieteikuma iesniedzēji ir 17 un 18 gadu vecumu sasnieguši Latvijas pilsoņi, kuri turpina iegūt izglītību un tādējādi būs pakļauti valsts aizsardzības dienestam viena gada laikā pēc izglītības iestādes absolvēšanas vai 24 gadu vecuma sasniegšanas. Pieteikuma iesniedzēji norāda, ka ir Jehovas liecinieki un militārais dienests ir pretrunā viņu ticībai. Apstrīdētās normas paredz arī civilo jeb alternatīvo dienestu, taču tam esot sodošs raksturs, militārā kontrole un uzraudzība. Turklāt pēc alternatīvā dienesta pabeigšanas persona tiek atvaļināta Nacionālo bruņoto spēku rezervē, kas arī nonāk pretrunā ar Pieteikuma iesniedzēju reliģisko pārliecību. Tādējādi apstrīdētās normas, ciktāl tās neparedz tādu alternatīvo dienestu, kas nav sodošs, aizskarot Pieteikuma iesniedzējiem Satversmes 99. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības uz reliģiskās pārliecības brīvību.

Satversmes tiesa ir atzinusi personas tiesības iesniegt konstitucionālo sūdzību nākotnē sagaidāma pamattiesību aizskāruma gadījumā (*piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 18. februāra sprieduma lietā Nr. 2009-74-01 12.1. punkts*). Izlemjot jautājumu par lietas ierosināšanu šādā gadījumā, Satversmes tiesa ņem vērā gan risku, ka konkrētais ierobežojums nenovēršami skars konkrēto personu, gan arī iespējamo personas tiesisko interešu aizskārumu

(*piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 22. jūnija sprieduma lietā Nr. 2009-111-01 10. punkts*). Nākotnē sagaidāms aizskārums var būt pamats lietas ierosināšanai un izskatīšanai pēc būtības tikai tādos gadījumos, kad nelabvēlīgās sekas, kas personai iestātos tiesību normas piemērošanas gadījumā, radītu tai būtisku kaitējumu (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 23.2. punktu*).

Saskaņā ar Valsts aizsardzības dienesta likuma 4. panta otro un trešo daļu valsts aizsardzības militārā dienesta iesaukumā prioritāri tiek iekļauti pilsoņi, kuri tam ir pieteikušies brīvprātīgi. Savukārt trūkstošā iesaukuma daļa tiek komplektēta, izmantojot atlasi pēc nejaušības principa. Turklāt pēc atlases tiek veikta iesaucamo atbilstības valsts aizsardzības dienestam vērtēšana, kā to paredz minētā likuma 6. panta pirmā daļa. Tostarp saskaņā ar Ministru kabineta 2024. gada 24. septembra noteikumu Nr. 622 “Noteikumi par iesaucamo veselības stāvokļa prasībām un veselības pārbaudēm” (turpmāk – Ministru kabineta noteikumi Nr. 622) normām iesaucamajiem, arī tiem, kuri militāro dienestu lūguši aizstāt ar alternatīvo dienestu, tiek veikta veselības pārbaude. Valsts aizsardzības dienesta likuma 8. panta pirmās daļas 1. punkts paredz, ka veselības stāvokļa neatbilstība valsts aizsardzības dienesta prasībām ir viens no apstākļiem, lai atzītu, ka persona šim dienestam nav pakļauta. Tādējādi saskaņā ar valsts aizsardzības dienesta tiesisko regulējumu, pat tad, ja persona tiek atlasīta valsts aizsardzības dienestam pēc nejaušības principa, tas nenozīmē, ka persona atbilst likumā noteiktajām prasībām un tiks pieņemts lēmums par personas iesaukšanu.

Pieteikumam ir pievienoti izraksti no Pieteikuma iesniedzēju medicīniskās kartes, un Pieteikuma iesniedzēji uzskata, ka viņu šā brīža veselības stāvoklis pirmšķietami atbilst valsts aizsardzības dienesta prasībām. Tomēr jāņem vērā, ka veselības stāvokļa atbilstība valsts aizsardzības dienesta prasībām tiek veikta Ministru kabineta noteikumos Nr. 622 paredzētajā kārtībā pēc noteiktas metodikas, ko veic tam speciāli izveidota ārstu komisija. Tostarp iesaucamajiem veic minēto noteikumu 1. pielikumā norādītos izmeklējumus. Tādējādi pieteikumam pievienotie ģimenes ārstu izsniegtie izraksti no pacientu medicīniskās kartes ar vispārīgu informāciju par Pieteikuma iesniedzēju veselības stāvokli, kā arī viņu viedoklis par to konkrētajā gadījumā nevar apliecināt Pieteikuma iesniedzēju veselības stāvokļa atbilstību prasībām, kas izvirzītas tieši

valsts aizsardzības dienestā iesaucamajām personām. Turklāt veselības pārbaude tiek veikta tikai pēc tam, kad persona pēc nejaušības principa tiek atlasīta valsts aizsardzības dienestam, savukārt jebkuras personas veselības stāvoklis dažādu iemeslu dēļ laika gaitā var mainīties. Tādēļ no pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka pastāv pamatota un ticama iespējamība, ka apstrīdēto normu piemērošanas gadījumā Pieteikuma iesniedzējiem patiešām iestāsies nelabvēlīgas sekas, radot viņiem būtisku kaitējumu.

Papildus tam atbilstoši Valsts aizsardzības dienesta likuma 10. panta pirmajai daļai lēmumu par iesaukšanu valsts aizsardzības dienestā iesaucamais var apstrīdēt Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā, iesniedzot attiecīgu iesniegumu kontroles komisijai. Savukārt kontroles komisijas lēmumu – pārsūdzēt tiesā. Tādējādi personām, kuras ir pakļautas valsts aizsardzības dienestam, ir nodrošināts arī vispārējais tiesību aizsardzības līdzeklis efektīvai savu pamattiesību aizsardzībai.

Līdz ar to pieteikums daļā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 99. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

3.2. Pieteikuma iesniedzējs [..] uzskata, ka apstrīdēto normu piemērošanas rezultātā viņam tiks radīts arī Satversmes 91. pantā ietvertu pamattiesību aizskārums, jo viņš ir Jehovas liecinieku reliģiskais kalpotājs jeb diakons. Citu reliģiju garīdznieki Latvijā esot atbrīvoti no militārā dienesta, savukārt Jehovas liecinieku garīdznieki no militārā dienesta neesot atbrīvoti. Valsts aizsardzības dienesta likumā neparedzot izņēmumu attiecībā uz Jehovas liecinieku garīdzniekiem, esot pārkāpts Satversmes 91. pantā ietvertais tiesiskās vienlīdzības princips.

Kā jau norādīts šā lēmuma 3.1. punktā, no pieteikumā norādītajiem apstākļiem nav konstatējama pamatota un ticama iespējamība, ka [..] apstrīdētās normas tiks piemērotas un nākotnē patiešām radīs nelabvēlīgas sekas.

Līdz ar to arī pieteikums daļā par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 91. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc [..] un [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 147/2025).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Anita Rodiņa